

SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
VADÁLLATOK KÖZELRŐL

150 ÉV AZ ÁLLATKERTBEN

Tavaly ünnepelte fennállásának 150. évfordulóját a Budapesti Állatkert, ezzel előkelő helyet foglal el a világ legrégebbi állatkertjei között. Százötven év alatt többször is lerombolták, többször is megújult, és az ország legnépszerűbb kulturális intézményeként több mint egymillió látogatót fogad évről évre.

- ◆ Valószínűleg kevés olyan magyar ember van, aki soha nem járt még a Budapesti Állatkertben. Sokaknak ismerősek a kaput őrző hatalmas kőelefántok, a magasba nyúló, megtévesztően élethű mesterséges szikla, az Elefántház keleti palotákat idéző tornya és kupolája vagy a tavon halászó pelikáncsapat, háttérben a Pálmaházzal. Ezt az arculatát a Kert az elmúlt évszázad tízes éveinek elején nyerte el, amikor az addig magánvállalkozásban, részvénytársaságként működő, de csődbe jutott intézmény a Főváros tulajdonába került. Ekkor épült a ma is látható épületek legtöbbször, beleértve a két mesterséges sziklát is, amelyek valójában sziklának álcázott házak. Az épületek zömét az akkor még fiatal, tehetséges építész, *Kós Károly* tervezte, *Zrumeczky Dezső*vel közösen: legtöbbjük Erdély házeit és templomait, némelyik azonban távoli tájak hangulatát idézi.

NINCS TÖBB BÉLYEGGYŰJTEMÉNY

Százötven évvel ezelőtt még nem léteztek színes képeskönyvek és természetfilmek: ha az ember meg akarta ismerni a messzi földrészek állatvilágát, arra leginkább egy állatkertben volt lehetősége. Az állatkertek már csak emiatt is igyekeztek minél többféle élőlényt felsorakoztatni, a ketrecek lakóinak kényelme másodrendű szempont volt, ha számított egyáltalán. Az egykori Nagymacsukaházban például egymás mellett sorakozott a párduc, a jaguár, a puma, a hiúz és többféle tigris, és mindezek együttvége sem birtokoltak akkora területet, mint amekkorán ma a csíkos hiénák élnek ugyanott. A mai, modern állatkertészet ugyanis szakított a bélyeggyűjtemény-szemlélettel, és egy-egy állatcsoportból csak kevés fajt igyekszik bemutatni, de azokat úgy, hogy a látogató számára is láthatóan jól érezzék magukat, szaporodjanak, és amennyire lehet, természetes viselkedésformáikat mutassák.

Fóka-móka, azaz a fóka-show délelőtt 11 órakor kezdődik a Kissziklánál

LABDÁZIK AZ ELEFÁNT

Ezeknek a természetes viselkedésformáknak persze megvannak a határai: nyilvánvalóan nem láthatjuk például az állatkerti oroszlánt zebrára vadászni, hiszen az európai állatkertek etikai szabályzata tiltja, hogy gerinces állatot elevenen kínáljanak fel táplálékul a ragadozóknak, és remélhetőleg a közönség döntő többsége sem véres jeleneteket szeretne látni. Az egykori rácsos ketrecek azonban lassanként tágas, árkokkal, üveglapokkal vagy láthatatlan hálókkal határolt kifutóknak adták át a helyüket, amelyeknek berendezése nemcsak a közönség szemének gyönyörködtetését, hanem az állatok szórakoztatását is szolgálja. A jegesmedve vagy az elefánt ma már labdával játszik, ahelyett, hogy kényszeredetten ingatná a fejét vég nélkül, egyik lábáról a másikra nehezedeve, ahogy az idősebbek még emlékezhetnek rá; az orángutánok pedig takarókkal, dobozokkal szórakozhatnak, vagy a mesterséges természetből piszkálhatják ki az ujjakkal hangyák helyett – a joghurtot.

VÍZILÓ A GŐZFÜRDŐBEN

Az állatkertészet hajnalán az állatokat általában vadon fogták be, és kereskedőktől vásárolták. Mivel igényeik és betegségeik még jórészt feltérképezetlenek voltak, szegények nem éltek sokáig a rácsok mögött, és a szaporulat ritka volt. Némelyik állat tenyésztésében azonban a Budapesti Állatkert már száz évvel ezelőtt is nevet szerzett magának. Ilyen volt például a víziló, amelynek termékenysége a jelek szerint jó hatással volt a Széchenyi fürdőt is tápláló forrás termálvize: nincs is tán olyan európai állatkert, amelynek vízilovai ne büszkélkedhetnének magyar felmenőkkel. Mindennek pedig utána is lehet nézni a törzskönyvekben, hiszen az intézmények ma már összehangolt, gondosan dokumentált tenyésztési programok keretében szaporítják, kereskedés helyett pedig egymás közt cserélik az állatokat, és több állat kerül állatkertből vissza a természetbe, mint fordítva.

Layla, a világ első, mesterséges megtermékenyítés útján született orrszarvúja

Látogatók a Varázshegy legnagyobb kiállítótermében, az Óriások csarnokában

LOMBIKBAN TÖRTÉNT AZ ORRSZARVÚNÁSZ

Bizonyos vizsgálatokat, megfigyeléseket, kutatásokat sokkal könnyebb zárt térben elvégezni, mint a vadonban, ahol az állatnak sokszor már a megpillantása is nehézségekbe ütközik. Legyen szó akár táplálkozás- vagy szaporodásbiológiáról, akár viselkedéstanról, se szeri, se száma azoknak a tudományos eredményeknek, amelyeknek elérésében az állatkertek kulcsszerepet játszottak, elősegítve ezzel a természetvédelmet is. Az orrszarvúak mesterséges termékenyítését például Budapesten kísérletezte ki egy nemzetközi állatorvoscsoport, így itt született meg a világ első „lombikrinója”, aki remélhetőleg a közeljövőben maga is anyává válik. Nem nehéz belátni, hogy a vérszenes ritkuló orrszarvúak genetikai változatosságának megőrzése érdekében mennyivel egyszerűbb és olcsóbb egy kémcsövet utaztatni egyik országból vagy akár kontinensről a másikra, mint egy három tonnás tenyészállatot!

AZ ÁLLATKERTI NAGYSZIKLA BELSEJÉBE MÁR 1912-ES MEGÉPÜLÉSEKOR IZGALMAS ISMERETTERJESZTŐ KIÁLLÍTÁST, AFFÉLE HÁZI MÚZEUMOT ÁLMODOTT MEG AZ AKKORI IGAZGATÓ, LENDL ADOLF. EZ AZONBAN SZÁZ ÉVEN ÁT NEM VALÓSULT MEG A KÖZBEJÖTT HÁBORÚ ÉS EGYÉB KÖRÜLMÉNYEK MIATT. A VARÁZSHEGY VÉGÜL ÖT ÉVVEL EZELŐTT, 2012-BEN NYITTA MEG KAPUJÁT A KÖZÖNSÉG ELŐTT - OLYAN CSODÁKKAL, AMELYEKRŐL SZÁZ ÉVVEL EZELŐTT ÁLMODNI SEM LEHETETT.

AZ ÁLLATKERTBEN SZÁMOS PROGRAM VÁRJA A LÁTOGATÓKAT: KÜLÖNBÖZŐ ÜNNEPEKHEZ, A TERMÉSZETHEZ KÖTŐDŐ JELES NAPOKHOZ KAPCSOLÓDÓAN FESZTIVÁLOKRA KERÜL SOR, DE NYÁRON SZABADTÉRI KONCERTEKET IS HALLGATNAK A ZENE- ÉS ÁLLATBARÁTOK.

Szurikáták

Az Állatkert épületeit bemutató szobormakett a vakok és gyengénlátók számára is segít eligazodni a kertben

BÁR AZ ÁLLATKERT NEM CIRKUSZ, SZÁMOS OLVAN
PRODUKCIÓBAN IS GYÖNYÖRKÖDHET A KÖZÖNSÉG,
AMELY A PORONDON IS MEGÁLLNÁ A HELYÉT. EZEKET
AZONBAN A GONDOZÓK AZ ÁLLATOK TERMÉSZETES
VISELKEDÉSFORMÁIRA ÉPÍTVE TANÍJTÁK BE, KIZÁRÓLAG
JUTALMAZÁSSAL. A LEGNÉPSZERŰBB MINDEN BIZONNYAL
A FÓKA-MÓKA, AMELY NEMCSAK A LÁTOGATÓK, HANEM
AZ OROSLÁNFOKÁK SZÁMÁRA IS SZÓRAKOZÁS.

A BUDAPESTI ÁLLATKERT PEDAGÓGIAI KÍNÁLATÁRÓL,
CSOPORTOS FOGLALKOZÁSÁIRÓL RÉSZLETES TÁJÉKOZTATÁST
KAPHATNAK AZ ÉRDEKLŐDŐK AZ INTÉZMÉNY WEBOLDALÁN:
[HTTP://WWW.ZOOBUDAPEST.COM/OKTATAS](http://www.zoobudapest.com/oktatas)

TANÓRA AZ ÁLLATOK KÖZT

A szórakoztatás, a kutatás és a természetvédelem mellett a modern állatkertek egyik legfontosabb feladatuknak az oktatást és szemléletformálást tekintik, de a Budapesti Állatkertnek már az alapítói is hangsúlyozták az ismeretterjesztés fontosságát. Amellett, hogy az állatok lakóhelyei mellett elhelyezett táblákon számos érdekességet olvashat a közönség, és meghatározott időpontokban az ápolók élőszóban is mesélnek a rájuk bízott élőlényekről, az iskolás és óvodás csoportokat gazdag pedagógiai kínálat is várja: korcsoportok szerint és a tananyaghoz illeszkedve választhatnak a különféle témájú foglalkozások közül, legyen szó akár egyes állatcsoportok bemutatkozásáról vagy természetvédelmi kérdésekről, mint például az éghajlatváltozás, akár az intézmény kulisszatitkairól. A tanév végéhez közeledve hol is lehetne izgalmasabb egy osztálykirándulás vagy biológiaóra, mint a 150 éves Állatkertben? ♦